

Joachim Wittstock,

Sibiu

Abstract: Catedra de Germanistică a Universității din Sibiu a publicat ani de-a rândul studii literar-istorice cu teme referitoare la literatura de expresie germană din România. Împreună cu *Forschungszentrum für Sozialwissenschaften* (Centrul de cercetare în domeniul științelor sociale), cu filiala locală a Academiei Române din București, anume Institutul de Cercetări Socio-umane, și cu alte catedre de specialitate din țară au fost vizate și desfășurate proiecte comune. Autorul informează asupra proiectelor menționate pe baza cunoștințelor sale profunde cu privire la echipele de cercetare implicate, contractele, metodele de cercetare și rezultatele obținute.

Cuvinte cheie: Catedra de Germanistică din Sibiu; studii literar-istorice; teme referitoare la literatura de expresie germană din România; proiecte comune

Christoph Klein,

Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Articolul elaborat de Christoph Klein pentru festivitatea dedicată împlinirii a 70 de ani a lui Joachim Wittstock încearcă un fel de bilanț plecând de la povestirea *Karussellpolka* a scriitorului sibian. Wittstock a scris povestirea sus-menționată la vârsta de 40 de ani și sugerează, în mod conștient sau nu, necesitatea ca fiecare dintre noi să-și facă bilanțul vieții cât mai curând posibil. Christoph Klein consideră povestirea *Karussellpolka* adecvată scopului, adică de a face un bilanț, pentru că este singurul text de proză al autorului care are ca subiect tocmai un asemenea bilanț, nu numai la modul general ca și condiție umană, ci și cu privire la comunitatea sașilor din Transilvania, din care Joachim Wittstock face el însuși parte.

Cuvinte cheie: *Karussellpolka*; bilanț; condiție umană; comunitatea sașilor din Transilvania

Delia Cotârlea,

Brașov

Abstract: Studiul tratează povestirea *In der Nachbarschaft. Von der Schwäche der Macht* de Joachim Wittstock. Narațiunea lui Wittstock prezintă sub forma unui jurnal revoluția din anul 1989 în orașul Sibiu din România. Se încearcă analiza acestei povestiri într-un context mai larg, deoarece considerăm că schimbările din Europa de Est din 1989 nu pot fi judecate doar în contextul propriei țări, ci trebuie tratate în context european. Victoria în 1989/91 asupra dictaturilor din Europa Centrală și de Est poate fi privită ca sfârșitul unei ere culturale; prin repunerea în drepturi a libertății în sensul cel mai larg al conceptului s-au produs schimbări în

toate societățile fostului bloc sovietic. Articolul de față analizează prezentarea revoluției române în textul lui Joachim Wittstock. De asemenea, prezenta analiză tratează importanța textului literar analizat pentru consolidarea memoriei colective și culturale.

Cuvinte cheie: Joachim Wittstock; Securitate; revoluția română 1989; memoria colectivă și culturală

Robert Gabriel Elekes,

Brașov/Kronstadt

Abstract: Căutarea unui sprijin poate fi considerată o trăire umană esențială. Eseul *Einen Halt suchen*, publicat în antologia lui Joachim Wittstock, nu dezvăluie numai urmările socio-politice ale acestei năzuințe, ci stabilește totodată fenomenologia și morfologia ei. În articolul meu voi pune accent pe legătura dintre Căutarea de sprijin și condiția de muritori, arătând astfel că natura adevărată a acestei năzuințe spre stabilitate și securitate existențială poate fi înțeleasă ca aversiune a vieții față de moarte.

Cuvinte cheie: Joachim Wittstock; sprijin; efemeritate; coexistență etnică

Barbara Taferner,

Toblach/Italien

Abstract: Conceptul *Privirii Străine* este o tematică constantă în proza scriitoarei Herta Müller. Acest fel de a privi lucrurile își are rădăcinile în biografia ei. Desigur o biografie unică, dar totodată ea poate fi asemănată cu cea a multor alți oameni. Expresii ca „a rămâne pentru a pleca” sau „ajuns, dar nefiind încă pentru mult timp acolo” constituie trimiteri spre plecări, sosiri sau ne-sosiri. Individul acționează în spațiul dintre limbi/limbaje, lumi și culturi diferite. Identitatea trebuie să fie într-o continuă schimbare, pentru că este întotdeauna în desfășurare.

Cuvinte cheie: Herta Müller; privire străină; limbaj; identitate; înstrăinare

Silvia Machein,

Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Uwe Timm și Robert Schiff au scris amândoi texte autobiografice care tratează moartea prematură a unui frate mai în vârstă, soldat în unitățile de luptă ale SS, pe când ei erau încă copii. În ciuda constelației biografice, uimitor de similară, există diferențe cu privire la tehnicile narative și tematica centrală care provin din fundalul lor socio-cultural diferit. Analiza arată că Timm este în multe privințe un autor reprezentativ al generației '68 din

Germania care reevaluează în mod critic atitudinea părinților lor în perioada național-socialistă și indică omisiuni și falsificări în istoria orală a familiei, pe când opera lui Schiff, un autor emigrat, născut în perioada interbelică în sânul comunității germane din sud-vestul României, este în mare parte o reconstrucție a impactului pe care istoria a avut-o asupra copilăriei sale, dar și o încercare de a conserva memoria unei lumi dispărute și de a se împăca cu pierderea suferită.

Cuvinte cheie: Uwe Timm; Robert Schiff; memorie; al Doilea Război Mondial; istoria familiei

Réka Sánta-Jakabházi,

Cluj Napoca/Klausenburg

Abstract: Opera poetică a lui Franz Hodjak se situează undeva între modernism și postmodernism. În timp ce operele sale timpurii stau sub influența poeziei moderniste germane (Georg Trakl, Bertolt Brecht), poeziile din ultimul său volum, intitulat *Die Faszination eines Tages, den es nicht gibt* (2008), indică foarte clar apropierea de postmodernism. În aceste poezii atât tonul ironic, chiar sarcastic, limbajul robust și acrobatic, ca și răzvrătirea împotriva structurilor poetice convenționale sunt amplificate. Pe lângă probleme ontologice cu privire la identitate, statutul-borderline între două lumi – nici una din ele având caracteristicile conceptului de acasă –, sunt tratate și banalități ale vieții cotidiene, câteodată într-un ton elevat, alteori aproape ca o parodie.

Cuvinte cheie: Franz Hodjak; etnic german din România; poezie; postmodernism

Tanja Becker,

Temeswar

Abstract: Acest eseu analizează fenomenul intertextualității între romanul *Zaira*, publicat în secolul al XXI-lea de scriitorul româno-elvețian Cătălin Florescu și piesa de teatru *Zaire* de Voltaire. Se analizează în ce măsură numele protagonistei Zaira este folosit întâmplător de Florescu sau dacă face referire la Voltaire. Un alt aspect analizat sunt diferențele între Răsărit și Apus, tratate în aceeași măsură de roman și de piesa dramatică. Poate fi găsită o anumită similaritate în privința subiectului - respectiv cumpărarea unei femei sau soarta care decide viața protagoniștilor. Totuși, în opinia autorei studiului de față, aceste asemănări nu justifică prezumția că Florescu a cunoscut textul lui Voltaire sau se folosește de el pentru propria operă narativă.

Cuvinte cheie: intertextualitate; reécritură; discursul est-vest; înstrăinare; protagonistă

Intertextualität und Polyphonie in Dieter Schlesaks VLAD. Die Dracula-Korrektur

Intertextualitate și polifonie în romanul lui Dieter Schlesak *VLAD. Corectarea percepției lui Dracula*

Rodica Băluț, Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Romanul *VLAD. Corectarea percepției lui Dracula* de Dieter Schlesak intenționează, într-o manieră originală, a deconstrui mitul lui Dracula, propunând o nouă percepție a acestuia: autorul substituie motivul literar omonim cu figura literară a lui Vlad Țepeș. Originalitatea acestei abordări constă în faptul că Schlesak nu prezintă cititorului un personaj istoric clasic, ci preferă, în mod deliberat, atributelor romanului istoric clasic, ficțiunea. Astfel, autorul operează nu doar cu un text polifon, ci și cu elemente de intertextualitate, creând un roman de o complexitate impresionantă. Modul de tratare a materiei este susținut atât de personajul principal conceput ca un prinț decadent al epocii Renașterii și prizonier între două universuri antagoniste, precum și de întreaga constelație a personajelor reale și ficționale, prin care se definește personalitatea sa contradictorie. Dieter Schlesak a acceptat riscul de a fi criticat de compatrioți și de istorici, încercând, în mod voit, să schimbe percepția cititorilor din Europa de vest asupra acestui erou legendar român. Creând un personaj literar care contrazice stereotipiile vest-europene precum și prejudecățile românești, autorul face dovada potențialului figurii literare a lui Dracula.

Cuvinte cheie: personaj istoric/personaj literar; ficțiune; text polifon; intertextualitate

Die siebenbürgische Familie als Paradigma in Eginold Schlattners Roman *Der geköpfte Hahn*

Familia transilvăneană ca paradigmă în romanul *Der geköpfte Hahn* de Eginold Schlattner

Andreea Iacob, Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Romanul preotului Eginold Schlattner, cetățean român de etnie germană, a atras atenția vorbitorilor de limbă germană încă de la publicarea sa în anul 1998. Autorul descrie etnia germană din Transilvania înaintea celui de-al Doilea Război Mondial, prezentând modul de viață al sașilor, educația și sistemul lor școlar, biserica, activitatea preoților, a dascălilor, tradițiile și obiceiurile lor. Acțiunea se desfășoară la 23 august 1944, în momentul în care România întoarce armele împotriva Germaniei hitleriste. Naratorul, un adolescent, rememorează aspecte din viața familiei sale, identice cu acelea ale întregii comunități, familia

sa simbolizând întreaga comunitate a sașilor. După cum este caracteristic pentru clasa burgheză, trăiesc sub același acoperiș trei generații: bunicii, părinții și copiii sunt membri ai aceleiași comunități, dar nu împărtășesc aceleași idealuri. Aceste personaje sunt reprezentative pentru istoria și perioada de timp în care au trăit.

Bunicii au avut oportunitatea de a trăi în Ungaria și în Italia, dar au ales să se întoarcă în Transilvania. Părinții au o viață mult diferită una față de alta. Mama este casnică, ocupându-se de copii, tatăl are afaceri într-o economie foarte instabilă. El este exemplul omului fără prejudecăți. Cei cinci copii, de vârste diferite, au preocupări specifice vârstei lor. Felix, naratorul, este personajul cel mai interesant, el încercând, pe de o parte, să fie parte integrantă a unei comunități pline de tradiții, iar pe de altă parte, să corespundă cerințelor timpului. Este șeful unei grupări în organizația hitleristă locală, dar eșuează în final. Și servitorii trăiesc în aceeași casă, însă nu sunt considerați membri ai familiei. Nimeni nu le cunoaște numele de familie, dar fără ei familia nu ar fi în stare să-și ducă traiul corespunzător statutului lor social. Studiul se încheie cu concluzia asupra familiei naratorului care poate fi considerată un model pentru familiile săsești din clasa mijlocie, fiind bine cunoscut faptul că aceste familii au existat cu adevărat în micile orașe transilvănene. De aceea, poate, scopul romanului lui Eginold Schlattner este de a informa generațiile viitoare asupra unui aspect major al istoriei lor și de a întări ideea că lumea sașilor nu mai există în forma care ne era cunoscută până în prezent.

Cuvinte cheie: Transilvania; Schlattner; paradigmă; familie; cocoș

„Forschungen zur Volks- und Landeskunde“ – eine Zeitschrift im Dienste der wissenschaftlichen Bestrebungen der deutschen Minderheit in Rumänien (1959-1989)

Revista „Forschungen zur Volks- und Landeskunde“ – o revistă promotor al aspirațiilor științifice ale minorității germane din România (1959-1989)

Gudrun-Liane Ittu, Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Între anii 1930 și 1940 politicienii de seamă ai minorității germane din România au adoptat o atitudine pro-fascistă. De aceea, după cel de-al Doilea Război Mondial, germanii au fost supuși exproprierii și deportărilor și au fost privați de drepturile lor civile. Începând cu 1949, li s-a permis să-și reconstruiască viața culturală care – conform ideologiei comuniste – trebuia să fie “marxistă din punct de vedere al conținutului și națională sub aspectul formei”. În anul 1956 a fost înființat Institutul de Cercetări socio-umane al Academiei Române la Sibiu, cu scopul de continua proiecte științifice importante ale minorității germane, iar în 1959 a luat ființă revista *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* ca for al studiilor dedicate

Transilvaniei. Deși colectivul editorial a trebuit să facă concesii regimului comunist, membrii săi au încercat să păstreze întotdeauna un nivel științific adecvat al publicației. Astfel, revista *Forschungen*, singurul periodic al Academiei Române publicat în limba germană, este considerată una dintre cele mai importante publicații ale timpului.

Cuvinte cheie: revistă; comunism; minoritatea germană; măsuri reparatorii; științe umaniste

Zum Quellenwert deutscher Sprachzeugnisse aus Südosteuropa für die Sprachgeschichte des Deutschen

Valoarea izvoarelor lingvistice germane din sud-estul Europei pentru istoria limbii germane

Heinrich J. Dinteldein, Marburg

Abstract: Istoria limbii germane nu poate fi descrisă adecvat prin clasificarea acesteia în limba germană de sus veche, medie, nouă timpurie și nouă, deoarece analizând varietățile regionale constatăm existența simultană a unor forme de manifestare lingvistice mai vechi și mai noi. Exemple din scrierile transilvănene mai vechi și ale dialectelor șvăbești dunărene din România și din Ungaria arată cum varietăți germane din sud-estul Europei pot fi folosite pentru o mai profundă înțelegere a limbii germane în ansamblul ei.

Cuvinte cheie: Istoria limbii; Transilvania; Limba germană medie timpurie de sus; dialecte șvăbești dunărene; dialecte din Germania centrală; modificări fonetice

Defizite der rumänischen bilingualen Phraseografie mit Deutsch

Neajunsuri ale frazeografiei bilingve germane din România

Doris Sava, Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Abordarea adecvată din punct de vedere lexicografic a frazeologismelor impune raportarea la anumite criterii. Aspectele evaluării lexicografice vizează, pe lângă gradul de elaborare a părților definitorii ale dicționarului sau selecția fondului lexicografic, configurația macrostructurală, respectiv calitatea microstructurii dicționarului. Articolul are drept punct de plecare standardele fixate de cercetarea metalexicografică germană pentru dicționarele frazeologice și analizează critic, din punct de vedere al configurației profilului micro- și macrostructural, dicționarele bilingve speciale de tip frazeologic axate pe limba germană și elaborate până în prezent la noi în țară. Analiza critică relevă o serie de neajunsuri care privesc atât concepția în ansamblu a dicționarelor existente, cât și alcătuirea articolelor de dicționar. Inconsecvențele, scăpările și încadrările discutabile restrâng aria de consultanță a traducătorilor și a utilizatorilor non-nativi pentru care au fost concepute aceste dicționare.

Cuvinte-cheie: frazeografie; standarde lexicografice; analiză de dicționar; neajunsuri ale dicționarilor

Die Straßennamen von Petersdorf/Mühlbach. Formanalyse und Nameninterferenzen

Numele străzilor din Petrești/Sebeș. Analiză formală și interferențe onomastice

Adina-Lucia Nistor, Iassy

Abstract: Scopul prezentului studiu este analiza lingvistică a numelor germane ale străzilor din comuna Petrești, o localitate din județul Alba, situată la 4 km sud de Sebeș, cu populație bilingvă româno-germană. Dorim, de asemenea, să dezvoltăm un model de analiză morfo-lexicală (cuvinte compuse formate din două cuvinte și construcții descriptive formate dintr-o prepoziție și un substantiv), unul de analiză a ortografiei și a grafiei (cu precădere a inconsecvențelor care apar în grafia numelor de străzi și în ortografia lor) precum și un altul de analiză a interferențelor onomastice, pornind de la comparația numelor de stradă germane și românești (traducerea împrumuturilor lingvistice și a cuvintelor rezultate din împrumutul lingvistic).

Cuvinte cheie: nume de stradă; stradă – uliță; morfo-lexical; analiză ortografică și de grafie; bilingvism german-român; interferențe onomastice

Strukturen der Steigerung und Intensivierung im Vergleich. Am Beispiel des Adjektivs im Deutschen und Rumänischen

Compararea mijloacelor de comparație și de intensificare la adjectiv în limba germană și română. Studiu de caz

Rodica-Ofelia Miclea, Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Comparația și intensificarea pot fi considerate două procedee lingvistice diferite. Studiul de față focusează aspectele intensificării și comparației la adjectiv prin mijloacele compunerii cuvintelor, plecând de la ideea că limba germană și limba română, ca două limbi ce fac parte din două familii diferite, operează la adjectiv cu mijloace diferite de exprimare a unei intensități mai mari. Analiza critică a lexemelor din dicționar (german-român) tinde să releve modul în care reprezentarea mentală este structurată formal la nivel lingvistic, aducând argumente care arată că se poate obține o echivalență corectă în procesul traducerii doar prin înțelegerea adecvată a structurii de bază.

Cuvinte cheie: structuri lingvistice prin compararea limbii germane și române; adjectivul; mijloace de intensificare; modele de compunere a cuvintelor; echivalența și divergența lingvistică

Kultur und (Rechts)Sprache

Cultură și Limbaj (juridic)

Simona Marin, Sibiu/Hermannstadt

Abstract: Conținutul studiului de față poate fi rezumat, după cum urmează:

1. Legea este o parte integrativă a culturii.
2. Terminologia juridică este de natură sistemică. Astfel, în aceeași limbă există un număr de limbaje juridice egal cu numărul de sisteme de reglementare a problemelor juridice ce folosesc acea limbă ca limbă oficială.
3. Reprezentarea culturii în textele juridice este reflectată atât la nivelul cuvintelor cât și la nivelul textului: pe de o parte, termenii juridici sunt considerați ca fiind culturemi, ei informând asupra unui anumit sistem juridic, iar pe de altă parte, textele sunt privite drept produse culturale, ele depinzând tocmai de specificitatea acelui sistem juridic.

Cuvinte cheie: limbajul juridic; cultură, termeni juridici ca și culturemi; natura sistemică a textelor juridice; tipul de text german *Genossenschaftsvertrag/Satzung/Statuten* vs. tipul de text românesc *contract de societate, statut, act constitutiv*

Beispiel, Erfahrung, Theorie. Übersetzungswissenschaftliche Anmerkungen von Hermine Pilder-Klein

Exemplul, experiența, teoria. Considerații ale Herminei Pilder-Klein asupra procesului de traducere

Horst Schuller, Hermannstadt/Heidelberg

Abstract: Studiul de față este centrat pe activitățile Herminei Pilder-Klein ca teoretician și critic al procesului de traducere. (Hermine Pilder-Klein, traducător din limba germană în limba română din a doua jumătate a sec. al XX-lea, a realizat un număr de 80 de traduceri în perioada anilor 1933-1972.) Horst Schuller face referiri la două studii din arhiva Muzeului din Gundelsheim: 1. o recenzie a dicționarului *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch* (*Dicționarul graiurilor săsești din Transilvania*), publicată în numărul 4/1972 a revistei *Vierteljahresblätter* din München, și 2. o recenzie a volumului *Rumänische Volksmärchen* (*Basme românești*), editat de Ovidiu Bârlea și Felix Karlinger, publicată la editura Eugen Diederichs din Düsseldorf/Köln în 1969. Partea intitulată *Übersetzung – Schlüssel und Brücke*

(*Traducerea – Cifru și punte*) din 1977, rămasă nepublicată la vremea aceea, a fost preluată de Horst Schuller în prezentul studiu.

Cuvinte cheie: Hermine Pilder-Klein; traducător; critica traducerilor; *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch* (Dicționarul graiurilor săsești din Transilvania); *Rumänische Volksmärchen* (*Basme românești*)